

$$(1)_x = \frac{f'_x (B_2 C_3 - B_1^2) + f''_x (B_1 - C_3) B_1 + f'''_x (B_1 - B_2) B_1}{A_1 B_2 C_3 - B_1^2 (A_1 + B_2 + C_3 - 2B_1)}$$

$$(2)_x = \frac{f'_x (B_1 - C_3) B_1 + f''_x (A_1 C_3 - B_1^2) + f'''_x (B_1 - A_1) B_1}{A_1 B_2 C_3 - B_1^2 (A_1 + B_2 + C_3 - 2B_1)}$$

$$(3)_x = \frac{f'_x (B_1 - B_2) B_1 + f''_x (B_1 - A_1) B_1 + f'''_x (A_1 B_2 - B_1^2)}{A_1 B_2 C_3 - B_1^2 (A_1 + B_2 + C_3 - 2B_1)}$$

Знајући величине $(1)_x$, $(2)_x$ и $(3)_x$ поправке V_x за ординатне разлике добијемо по формулама (46)

Значи при одређивању поправака за поједине апсцисне разлике поступамо на следећи начин:

1) Помоћу израчунатих, са поправљеним везним и преломним угловима нагиба и дужина полигоних страна рачунамо координатне разлике у сваком полигону

2) По формулама (44) одређујемо у сваком полигону одступања $f'_x f''_x$ и f'''_x

3) Стварамо нормалне једначине (47)

4) Одређујемо поправке $(1)_x$, $(2)_x$ и $(3)_x$ по обрасцима (48)

5) Рачунамо поправке V_x по обрасцима (46)

6) Додавши за сваку специјну разлику $\Delta x'$ одговарајућу поправку V_x добијемо поправљену апсцисну разлику Δx

7) Са поправљеним апсцисним разликама $\Delta x'$, почев од тригонометријске тачке кроз сваки полигони влак рачунамо апсцисе свих полигоних тачака па и чворне и завршавамо рачунање на другој тригонометријској тачци.

Поправке за ординатне разлике одређују се потпуно на сличан начин и потпуно по сличним формулама.

— Наставиће се —

Geom. Bruno Ungarov

Katastar u ranijoj pokrajini Dalmaciji

Katastar koji je osnova za tačno i pravedno razrezivanje poreza nije staroga datuma; njegovi prvi počeci datiraju iz 17. stoljeća. U to vrijeme glasoviti engleski naučenjak Locke (1632—1704) govori o zemljarini kao glavnom i osnovnom porezu, te engleski imperij već god. 1692 zavodi na svojoj teritoriji katastar

zemljišta, prema kojemu je trebalo pravedno pobirati porez od pojedinaca.

Primer Engleske ubrzo su slijedile i druge države. Tadanja vojvodina milanska, jedna među prvima završava izradu katastra u današnjem smislu (1718—1757). Francuska kao napredna i kulturna država, ocjenivši odmah vrijednost i značaj ove ustanove, takodjer već god. 1791. određuje u načelu usvajanje katastra, kojega tek Napoleon god. 1808 uzakonjuje. Ovaj katastar izradjivao se pune 42 godine i tek koncem 1850. biva završen sa troškom od 150 miliona franaka. Bavarska i Pruska u isto vrijeme izradjuju katastar na strogo znanstvenoj podlozi i daju ostalima primer uzornog katastra, koji će da služi nesamo fiskalnim već sudskim i drugim svrhama.

Povod svemu ovom bile su u glavnome socijalne prilike 17. i 18. stoljeća, i tadanji poreski oblici po kojima se porez pobirao nepravedno i neracionalno. Do konačnog uvadjanja katastra u pojedinim državama i pokrajinama postojali su razni poreski sistemi i njihovi načini pobiranja. Negde se porez određivao naprosto prema približnoj veličini posjeda, bez obzira na obradivanje, bonitet i prinos oporezovanog zemljišta ili se pak određivao prema broju plugova, stada ili voćaka. Ovaj posljednji način bio je već nekakav napredak u oporezivanju, ali se mogao primjeniti samo onđe gde je još postojao primitivni način gazdovanja, gdje su zajednice bile od prilike podjednake; pa prema tome i nije bilo znatnijih razlika u prinosima. Poreski oblik zvan „Desetina“¹⁾ koji je u Dalmaciji bio poznat dugi niz godina, odmjerivao se prema godišnjem prinosu polja, ne vodeći ni ovdje računa o načinu obradivanja. Ovaj sistem nije takodjer savršeniji od predjašnjih, jer što je zemljoradnik bio napredniji i ulagao više truda u obradivanje svojega pos-

¹⁾ Desetina, od latinskog „decima“ deseti dio ploda ili nasljedja, jedan od najstarijih poreskih oblika. Prvi put spominje se ovaj oblik u starom zavjetu, gdje je prostac Abraham dao Melchisedecu deseti dio plijena od četiri pobjedjena kralja (Gen. XIV. 22). U mojsijevom zakonu Bog bijaše naredio da se svećenicima i levitima daje desetina cijeloga prinosa ploda za njihovo izdržavanje (filiis levi dedit omnem decimam Israelis in possessionem), u prvim vijekovima je bio porez koji se davao isključivo kleru za njegovo izdržavanje, ali nije odgovarao stvarnom desetom dijelu, već je to ime nosio prema starozavjetnom nazivu. Iz XII vijeka poznata je Saladinska desetina, koja se plaćala u svrhu izvodjenja krstaških ratova. Docnije su tekar ovakav porez nametnuli plemići svojim vazalima, onda vremenom poprimili su ga mnogi vladari i manje kneževine.

jeda plaćao je i veći porez, a onaj koji je pustio zemlju ne obrađenu nije imao nikakvih poreskih obaveza. Sav prinos morao je da čeka na polju dok ga desetari procjene, pa je time zemljoradnik bio izložen samovolji pojedinaca. Odredjivanje veličine osnovice svake se godine menjalo i na taj način cjelokupni rad bio skopčan sa drugotrajnim manipulacijama.

Iskustvom se na kraju došlo do jednog savršenijeg oblika, naime oporezivanja prema čistom prihodu pojedinog zemljišta podložnog porezu. Da bi se ovakovo oporezivanje moglo provesti, trebalo je izmjeriti cjelokupni posjed pojedinca, općine ili sreza, procijeniti zemljište i sastaviti knjige na osnovu kojih je trebalo pobirati porez. Ovakav bi operat nazvan katastrom docnije služio i za izradu gruntovnice, koja bi sa pravnog gledišta predstavljala (A) posjed, (B) vlasnost, (C) zaduženost cjelokupnog zemljišta. Oporezivanje po ovome sistemu, za kojega je trebalo predhoditi sa izmjerom, počele su početkom 19. stoleća, sve napredne države da zavadjaju.

Poreska obaveza za vrijeme mletačke i francuske uprave u Dalmaciji i neke od tadanjih mapa.

Dalmacija, koja je još od 15. stoleća (1420—1797) bila pod vlašću mletačke republike, plaćala je ovoj razne poreze. Prvi put god. 1420 spominje se da je za kotare zadarski, vranski, ninski i novigradski od kancelara zadarske općine Teodora Predini-a osnovan prvi katastar, a nešto docnije god. 1452 takodjer i na otoku Pagu²⁾ Senat „Jasne republike“ svojim ediktom od god. 1588 naredjuje da i dalmatinski posjednici imadu svake desete godine dostavljati vladi jasan pregled svojih posjeda, prema kojemu je iskazu trebalo utvrditi veličinu poreza. Ovim iskazima nijesu bili priloženi nikakovi nacrti, već je bilo upisano od koje kulture koliku površinu zapremaju. Na ovakav način pobirao se porez u Dalmaciji do uvadjanja desetine i to u pojedinim kotarima, jer svakim danom dolazi sve to više do izražaja potreba zavadjanja katastra. Tako na teritoriji općine splitske oko god. 1756 sastavljen je nekakav operat sličan katastru; to su prostoručne nesrazmjerne skice mjerene vjerovatno samo koracima, u parcelama je upisano ime posjednika, vrsta obradji-

²⁾ Ing. Ivon: Osvrt na razvitak katastra u Dalmaciji. Spomen-knjiga izdana o kongresu inžinjera u Splitu god. 1923. str. 164.

vanja, negde i naziv mjesta i površina, izračunata vjerojatno još na terenu iz originalnih mjera.

Iz druge polovine 18 stolj. poznate su t. zv. „Grimanijeve mape“. To su skice koje su dobile svoje ime po tadanjem mletačkom namesniku za Dalmaciju Francesku Grimani-u. Izgled ovih skica je raznolik, prema tome od koga su bile izradjivane, ali u glavnom imale su da služe jasnoj prestavi općinske medje i ostalih uočljivijih detalja u okviru pojedine općine. Medjne linije bile su na prelomima označene topografskim znakom u vidu kvadrata u kojem je rimskim slovima bio upisan broj, a negdje i naziv mjesta onako kako je u narodu poznat. Unutar općinske medje, sa nekoliko kuća ili crkvom označeno je selo, te putevi i vode, a tu i tamo nalazi se po neka bilješka u pogledu oblika ili naziva terena. U vrhu ovakova nacrtu upisano je ime pokrajine, općine i ostali teritorijalni podaci sve na italijanskom jeziku, te strijelica izradjena u raznim formama koja pokazuje smjer sjever-jug. Razmjere nema nikakove, jer su i sami ovi crteži daleko od toga. Ovakovih i sličnih skica nalazi se i po ugovorima o darovštini, nasledju, zavještanju ili kupo-prodaji, a naročito u ugovorima, kojima je vlada mletačka darivala za zasluge pojedincima veće komplekse zemalja.

Sve Grimanieeve mape nalazile su se u arhivi pokrajinske vlade u Zadru, gde su ostale i danas, s razloga što su se kod diobe arhiva između naše i italijanske vlade ove mape smatrale historijskim dokumentima i kao takove imale ostati onde gde su se zatekle.

Začudno će možda izgledati ako potvrdim fakt, da su te skice često tražene onde, gde su se među odlomcima ili općinama vodile dugoročne i skupe parnice oko općinskih međa.⁹⁾ U takovim slučajevima kada nebi bilo moguće doći do nagodbe, stranke bi se suglasile, da im se sporna medja odredi prema stanju u „Grimanijevim mapama“ u kojima su medje kako ranije rekosmo dovoljno jasno opisane. Interesantno je ovo slijepo povjerenje našega naroda u te skice, ali to najbolje ilustruje činjenicu koliko su te skice u narodu poznate i koliko je u njima bilo povjerenje, da su ih u pitanju medja cijenili većma nego li katastarske.

U pogledu pobiranja poreza ove skice nijesu mogle služiti, pa je mletačka vlada u posljednje vrijeme pobirala porez po

⁹⁾ Grimanijeve mape primenjene su u dugotrajnoj parnici između sela Konjevrata i Lozovca.

sistemu desetine. Taj oblik ni Austrija nije izmjenila, kada je mirom u Campoformiu prešla Dalmacija u njezinu vlast. I ako je u ostalim svojim pokrajinama još god. 1785 zavela tzv. Josefinski katastar nije ovoga na novo prisajedinjene zemlje primjenila.⁴⁾

God. 1805 mirom u Požunu gubi Austrija Veneciju, Istru i Dalmaciju sa Kotorom, koje dolaze pod Napoleonovu diktaturu. Tadanji generalni providur Vincenzo Dandolo, kojemu je bila dodeljena uprava pokrajine Dalmacije, i ako pun volje i rada za napredak ovih iscrpljenih krajeva, nije na katastru ništa uradio već jedino što je za njegova upravljanja desetina proglašena javnim porezom. Možda radi kratkotrajnog vladanja Francuza ili budi iz kakovih drugih razloga nije pitanje katastra došlo na red, te opet god. 1813 odlukom bečkog kongresa, Dalmacija i pitanje katastra prelaze u sastav Austrije. Iz ovoga perioda datira osnivanje katastra u Dalmaciji.

Počeci izmjere i sastav operata za klasiranje.

Kabinetским rešenjem 1806 god. Austrija načelno usvaja izradu „Stabilnog katastra“ po kojemu se imade jednoobrazno izvršiti izmjera svih pokrajina tadanje monarhije. Uopredno sa katastrom dolazi na red i pitanje zemljarine, pa se u tu svrhu rešenjem sjedinjenih dvorskih kancelarija 21. avgusta 1810 osniva naročita dvorska komisija, kojoj je dato u dužnost da ispita tada sve postojeće načine oporezivanja, i da iz toga proučavanja sastavi projekat za jedan jedinstveni sistem zemljarinskog poreza. Kako se u to vrijeme cijela Evropa nalazila na ratnoj nozi sa Napoleonom, ovaj je rad odmah u početku bio prekinut, a nastavlja se po završenim ratovima. Predlogom dvorske komisije od 25. januara 1817. g. donesen je projekat o izradi stabilnog katastra, u vidu kojega 23 decembra 1817 Carskim Patentom nije naredjeno da se imade otpočeti sa izradom katastra i unifikaciji poreza u cijeloj monarhiji.⁵⁾

Po upustvima, koja su u isto vrijeme bila donesena saobrazno čl. 8 i 9 pomenutoga patenta,⁶⁾ imale su se u svim pokrajinama formirati pokrajinske komisije, u svrhu rukovodjenja i izvršenja izmjere.

⁴⁾ Instruktion für Messtischaufnahmen-Wien 1907.

⁵⁾ Istruzione per attivare la misurazione dei territori per la fondazione del catasto generale — Vienna 1824.

⁶⁾ Josip II svojim patentom od 20. aprila 1785 god. zaveo je u pokrajinama tadanje austrijske monarhije tzv. Josefinski katastar, koji je bio osnovom

Triangulaciju viših redova, koja je određivana numerički, razvijali su oficiri, tadanjeg vojno geografskog instituta u Beču, dok triangulaciju nižih redova, koja je određivana grafički, izrađivali su geometri formirani u triangulacijonim sekcijama pri pokrajinskim komisijama. Propisano je bilo da na svaki mapski list (sekciju) dodju po tri grafički određene tačke t. j. na svakih 90 ha po jedna. Detaljno snimanje imalo se vršiti grafički-geodetskim stolom-u razmjeri 1:2880, odnosno gdje su prilike uslovljavale ova se razmjera zamjenjivala, pa su varoši i sela ucrtavana u razmjeri 1:1440, a zemljišta čija je poljoprivredna vrijednost veoma malena u raz. 1:5760. Razmjere su ove sastavljane prema austrijskoj zakonskoj mjeri „klafter“⁷⁾ koji je odgovarao 1,896 m. Listovi mapa bili su veličine 25 za 20 palaca, što u razmjeri 1:2880 odgovara 1000 za 800 klf. Snimanje su imali izvršiti državni geometri, ali je bilo dozvoljeno i privatnima da saradjuju. Nagrada personalu određivala se prema količini završenoga rada, što je često puta bilo uzrokom mnogim greškama, primjerice kod snimanja morske obale čija je netačnost upravo posljedica što veće proizvodjenje.

Sa premjeravanjem otpočelo se najpre u Donjoj i Gornjoj Austriji, pa redom dalje tako, da je god. 1823 došao red i na Dalmaciju. Za razvijanje triangulacije po ostaloj Austriji, postavljene su god. 1818 u sjevernom dijelu Dalmacije, dvije trigonometrijske tačke prvoga reda — Tignarossa na otoku Rabu i Kalvarij na otoku Lošinju. — Rastojanje između ovih dviju tačaka bilo je 19605,0 Klf. što odgovara 37 180,6 m. sa orijentacionim uglom V kalv. tign. $219^{\circ} 49' 12,2''$.⁸⁾ Početak koordinatnog sistema za austrijsku triangulaciju bio je zvonik Sv. Stjepana u Beču.

Za razvijanje triangulacije u Dalmaciji rastojanje ovih dviju tačaka uzeto je kao baza čitave trigonometrijske mreže. Odmah kod početnog opažanja triangulacije, napravljena je jedna nevjerovatna greška. Dali zbog nesavjesnosti ili zbog nedovoljnog nad-

za daljnje razvijanje ove ustanove. Po njegovom pravilniku imalo se popisati, procijeniti, kao i izmjeriti sva dobra posebno za svaku općinu, da bi se onda po ovim spiskovima mogao pobirati porez. Svrha ovoj izmjeri bila je čisto fiskalna, te nema ni govora o nekakovim tehničkim metodama mjerenja.

7) Klafter ili još bečka pertika je stara austrijska mjera za dužinu, ustanovljena za cara Rudolfa ukazom 19. avgusta 1588 god. kao zakonska mjera, čiji se original nalazi pohranjen u uredu mjera u Beču. Klafter se dijeli na 6 stopa, stopa na 12 palaca, palac na 12 linija i linija na 12 tačaka.

⁸⁾ Ing. Ivon, spomenuti rad, str. 166.

ziranja ili što su tačke bile nejasno obilježene (danas se veoma teško pronalaze) mjesto na Kalvariji podignut je pogrešno signal na brežuljku Gargoščak, za 311,98 m. jugo-zapadno. U toku opažanja i računanja prvih tačaka nitko to nije zapazio i triangulacija se razvijala dalje, kao da joj je baza Tignarossa-Kalvarij, dok je u stvari bila Tignarossa-Gargoščak, rastojanje 37 492,58 m. a orijentacioni ugao $2170^{\circ} 41' 05,0''$. Već je bila premjerena cijela sjeverna Dalmacija, kao da je razmjera 1:2880, kada se god. 1829 završilo opažanje triangulacije, sekcije su bile povučene u sjedište u Beč, da završe preostali deo računanja, kada pri tom primjetiše da postoji negdje greška, koju na kraju pronadjoše u pogrešno postavljenim signalima. Do pronalaska greške već je cijelo zadarsko okružje bilo detalno premjereno i sa tim se rezultatima već nije dalo ništa učiniti u pogledu nekakovog popravljanja prema pronadjenoj greški. Interesantno je da kod direktnog umjeravanja medja (mjerenja frontova) nije nijedan od geometara primjetio da mu se redovito pojavljuje konstantna greška u istom smjeru; verovatno su svi to pripisivali dozvoljenom odstupanju za mjerenje dužina. Zbog ove greške dobio je sjeverni dio Dalmacije (današnji srezovi prečki sa Rabom i Pagom, biogradski, benkovački, kninski i šibenski) svoju medju mnogim razmjerama jedinstvenu razmjera.

Iz onoga što smo napred naveli proizlazi:

Tignarossa-Kalvarij	37 189.6 m
Tignarossa-Gargoščak	37 492.5 m

Uporedivši ova dva rastojanja imademo da je udaljenost Tignarossa-Gargoščak za 1,00 839 puta veće nego rastojanje Tignarossa-Kalvarij, koje je pri računanju mreže bilo uzimato kao bazisno rastojanje, pa konsegventno tome i sve stanice u mreži biti će za 1,00 839 puta veće negoli su na terenu. Iz prednjega imademo da će se i veličina mape s obzirom na razmjeru povećati takodjer u razmjeri dok će njezina faktična veličina 25 za 20 palaca ostati i nadalje ista. Da bi daklem imali odgovarajući razmjer, trebamo osnovni razmjer izmnožiti sa razlikom baza, pa dobijemo: razmjer $(1:2880 \cdot 1,00 839) = 1:2904,167$ t. j. razmjera mapa za sjevernu Dalmaciju, koja se u praksi uzima zaokružjeno bez decimala 1:2904.

Ovako je došlo do razmjere u sjevernom dijelu Dalmacije i kada geometru, kome ovaj slučaj nije poznat dodju te mape kod radova u ruke, čudom se čudi od kuda ovakova razmjera, koja se inače nigdje drugde ne nalazi. Medjutim, ova je razmera

ostala samo u sjevernom dijelu, jer je premjeravanje bilo 1830 god. prekinuto a nastavilo se opet četiri godine poslije, kada je ova greška već bila poznata, te je ostala teritorija premjerena u normalnoj austrijskoj razmjeri 1:2880.

Cijelokupni rad premjeravanja bio je završen god. 1837 posle deset godina neprekidnoga terenskog rada. Za to vrijeme bilo je u Dalmaciji postavljeno 485 trigonometrijskih tačaka, numerički određeno od vojnog geografskog instituta (jedna trigon. tačka na 2 646,5 ha) izmjereno 745 (docnije pretvoreno u 749) katastarskih općina, 2 381 495 zem. čestica sa ukupno 1 283 257 ha (otprilike dvije čestice po ha) Cijelokupni trošak iznosio je oko 690 000 austrijskih guldena, a ispunjeno je bilo 6 725 mapskih listova.⁹⁾

Po izvršenom premjeru i uredjenju mapa imalo se pristupiti sastavljanju operata za procenu zemljišta kao i samom radu oko procenjivanja pojedinih parcela, kao što je to bilo predvidjeno § 11 i 12 patenta od 1817 god. Rad na procinjivanju otpočet je god. 1841, pošto je već godinu dana ranije pokrajinska vlada izdala naredbu sa upustvima, kako se imadu obaviti predradnje procjene.¹⁰⁾ Pod predradnjama imalo se razumjevati konstatacija komisijaska, koje sve kulture i klase postoje u pojedinoj općini s obzirom na bonitet, način obradjivanja i lokalne prilike dotičnoga okruga u kome komisija vrši uredovanja. Po završenim ovim radovima u delokrug predradnja spadalo je i detaljno procinjivanje pojedinih čestica.

Iste 1840 god. pokrajinska je vlada takodjer donijela upustva glede načina utvrdjivanja bruto i čistog prihoda za pojedine kulture i klase po srezovima procinjivanja i to po stanju cijena u god. 1824 kada je u pokrajini otpočeto sa premjeravanjem.¹¹⁾

U roku od četiri godine izvršena je procijena cijele pokrajine, posle kojega rada sastavljen je operat sastojeći se iz spisakova čestica (stari spisak sastavljen još kod premjeravanja bio je revidiran i potvrđen od proc. komisije) posjedovnih listova, alfabetičnog i numeričnog upisnika posjednika. Još je preostalo da se izvrši izlaganje operata, kako je to i sam patent od 1817 god. u svom 16 čl. predvidjao. Da bi izlaganje po mogućnosti ispalo što tačnije, te da bi se ujedno tom prilikom provele sve

⁹⁾ Prema „Instruktion für Messtischaufnahmen“.

¹⁰⁾ Raccolta delle leggi ed ordinanze dell'anno 1840 per la Dalmazia, No 51 od 18 maja, a u vezi carskoga pisma od 19 marta 1839 god.

¹¹⁾ Ibid, za god. 1840, br. 55 od 21 maja.

one promjene koje su nastale od vremena kada je premjer izvršen donela je pokrajinska vlada jedno rešenje da se pre samoga izlaganja, pojedinim ljudima iz gradjanstva, kojima je manipulisanje i čitanje mapa iz ranijega poznato, povjeri zadaća, da sve čestice uz jednu malu nagradu revidiraju na samome terenu, pa za sve greške ili neispravnosti i promjene nastale u toku od premjera do tada, bilo usled nasledja, kupo-prodaje ili materijalne deobe potanko u naročitim spiskovima pribilježe i preko sudova pokrajinskoj komisiji na uvidjaj dostave¹²⁾ Na taj način bilo je više vjerovatnosti da će samo izlaganje mnogo bolje da uspije i da će se mnoge greške, koje bi se inače potkrale, zapaziti i mnogo lakše kroz operat ispraviti.

God. 1846 odlukom pokrajinske vlade od 11. novembra, imalo se otpočeti sa izlaganjem po greškama, na koje mogu žalbe podnijeti samo općinske vlasti, a to su: neispravno ucrtane općinske medje, pogrešno upisane vrste kultura koje ne postoje, maleni broj klasa, visoka cijena klasa prema onim u susjednoj općini i nesrazmjer u cijenama poreskih dohodaka.¹³⁾

Pošto su žalbe po ovim predlozima bile razmotrene i izvršene korekture, god. 1849 donesena je odluka da se imade pristupiti izlaganju posjeda pojedinaca. Ovo izlaganje vršilo se na slijedeći način: Izvodi iz posjedovnih listova, koje je pokrajinska komisija dostavila sudovima imali su se uručiti općinskim odborima a ovi bi ih uz revers predali pojedinim odgovarajućim vlasnicima. Posjednici su u roku od šest nedelja, prema dobivenim posjedovnim listovima i mapama koje su se nalazile kod općinskih odbora imali pregledati i suglasiti posjedovno stanje, te u rečenom roku podnijeti žalbu ako su naišli na kakovu neispravnost. Žalbe su se mogle uložiti na slijedeće slučajeve: ako je pogrešno upisana pojedina čestica, ako je pogrešno upisana kultura, ako površina pojedine čestice ne odgovara, ako je pogrešno upisana klasa te ako je pogrešna visina zemljarine. Općinske su vlasti vodile spiskove prispjelih tužba, koje bi se po završenom izlaganju zajedno sa operatima povratili sudu, a odatle pokrajinskoj komisiji, na rasmatranje i eventualni uvidjaj na licu mesta, ako su greške bile takove naravi.¹⁴⁾ Sa ovim radovima kako su do sada prikazani bio bi završen prikaz katastarske izmjere u Dalmaciji.

¹²⁾ Raccolta delle leggi ed ordinanze, za god. 1846 br. 51 od 8. aprila.

¹³⁾ Raspis pokrajinske vlade svim općinama br. 25 083—2 049 od 11. novembra 1846 god

¹⁴⁾ ibid br. 20 329—1 635 od 28 listopada 1849 god.

Dokidanje starih poreskih oblika i uvadjanje zemljarine na osnovu godišnjeg prihoda zemljišta.

Spomenuli smo kako je za vladanja Francuza proglašena desetina javnim porezom. Ovaj poreski oblik poprimila je docnije Austrija potpunoma onako kako su ga i Francuzi primjenjivali. Određena lica (desetari) vršili bi za vrijeme pobiranja ploda procjenu prinosa, na osnovu kojih bi onda pokrajinska vlada iduće godine objavila visinu poreske stope, izražene u mletačkim barilima za vina, a varicaku za žitije. Kad je bio završen rad oko premjeravanja i poslova potrebnih za sastav operata, počeli su se postepeno ovi oblici da dokidaju, kako bi ih zamjenila zemljarina.

God. 1849 dokida se desetina u okrugu kotorskom¹⁵⁾ a već godinu dana docnije i u okrugu dubrovačkom i po otocima splitskog okruga (Braću, Hvaru i Visu¹⁶⁾. U ostalim dijelovima Dalmacije desetina je dokinuta god. 1852.¹⁷⁾ i od tada u čitavoj pokrajini primjenjuju se tekovine izmjere izradjivane kroz toliki niz godina.

U Dalmaciji je do uvadjanja zemljarine postojao još jedan poreski oblik zvan travarina (dazio erbatico). Ovaj se plaćao na zajedničke pašnjake i šume, koje je zemljište iskorišćavalo cijelo selo za ispašu, ili drvarenje. God. 1850. dokida se i ovaj poreski oblik s time da pomenute zemlje prelaze u vlasnost Min. Finansija, koje se imade starati za njihov poljoprivredni napredak a općine u čiji teritorij spadaju dužne su za iste plaćati zemljarinu kao naknadu za njihovo iskorišćavanje¹⁸⁾

(Nastaviće se)

¹⁵⁾ List pokrajinskih naredaba i zakona — Zadar za god. 1849 br. 78 od 22. listopada i br. 92 od 12. decembra iste godine.

¹⁶⁾ *ibid.* za god. 1850 br. 163 od 22. listopada.

¹⁷⁾ *ibid.* za god. 1852 br. 201 od 6. oktobra.

¹⁸⁾ Pokrajinski list zakona i naredaba — Zadar za god. 1850 br. 193 od 3. maja.